

Možate besede tovariša Staneta Kavčiča

Vsaka republika lahko sama najbolje presodi, kako bo s sodelovanjem gospodarstva reševala družbene službe svojega področja — Čemu razkorak med stališči CK ZKJ in nekaterimi krogi v zveznem izvršnem svetu?

Zlepa kak govor ali izjava slovenskega državnika ni vzbudila v široki javnosti takega odmeva, kot ga je imel tudi med širokimi množicami v naših krajih odgovor predsednika republiškega izvršnega sveta Staneta Kavčiča na vprašanja dveh novinarjev beograjske »Politike« pretekli teden. Odgovore je v celoti objavilo »Delo« v sredo, 10. januarja 1968. Za naše bralce ponavljamo nekatere najvažnejše misli iz tehtnega, vsestransko utemeljenega in resnega navajanja tovariša Kavčiča, o katerem smo na raznih krajih slišali, da je bilo potrebno, koristno in možato. Le od tako razčiščenih stališč in nedvoumno jasnih predstav ter praksi našega družbenega sistema si lahko obetamo, da bomo vsi v Jugoslaviji enakopravno in enako prizadeto gradili našo jugoslovansko socialistično skupnost.

Predsednik republiškega izvršnega sveta Stane Kavčič je beograjskima novinarjema najprej ponovil, da je centralni komite Zveze komunistov Slovenije že 27. novembra lani sprejel resolucijo, v kateri je med drugim rečeno, da je »... treba prenesti s federacije na republike naloge, ki jih lahko le-te uspešneje opravljajo. Zavzemamo se za odpravo zveznih limitov (omejitve) pri formiranju sredstev za negospodarske dejavnosti...«. — Podobno stališče je 23. novembra lani zavzel tudi plenum CK Zveze komunistov Jugoslavije, 22. decembra pa še izvršni ko-

mite CK ZK Hrvatske. Kljub temu je zvezna skupščina 30. decembra sprejela predlog zveznega izvršnega sveta, da se stopnja prispevka iz osebnih dohodkov omeji na 26 odstotkov.

Vsakomur je jasno, da republiški izvršni svet ni in ne more biti navaden propagandni aparat zvezne administracije. Izvršni svet republike ima velike in odgovorne obveznosti do delovnih ljudi svojega področja; sprito njih odpira zato prav v tem trenutku že prej načeta in znana politična stališča glede omejevanja stopnje prispevkov na zvezni ravni. Bistvo

vprašanja je treba postaviti takole, je dejal med drugim tovariš Kavčič:

»Ali lahko republika ali narod, potem ko je izpolnil vse svoje obveznosti do federacije, vstevši tudi pomoč nerazvitim in s tem socialistični skupnosti, sama razpola in deli ostanek narodnega dohodka? Čeprav je odgovor na tako vprašanje znan že iz prvih dni ustanovitve nove Jugoslavije, pa praksa kaže tole: vsak poskus preprečiti dosledno uresničevanje omenjenih načel bo neizogibno povzročal med ljudmi v posameznih republikah in med posameznimi narodi v Jugoslaviji vznemirjenost, nezaupanje in povsem nepotrebne in nezaželene spore.«

Takšnega stališča in zahteve po njegovem doslednem uveljavljanju pa seveda nihče ne postavlja iz nekakšnih abstraktnih nacionalnih ali nacionalističnih razlogov! Takšna stališča imajo svoj globok družbeni pomen, na katerega vplivajo zgodovinski razvoj, ekonomska moč, socialna in splošna družbena struktura v posameznih republikah in med narodi Jugoslavije. Zato glede delitve narodnega dohodka ni mogoče uporabljati enotne ali povprečne jugoslovanske odločitve, kakršna je zdaj n. pr. zvezna omejitev glede stopnje prispevkov iz OD.

Tovariš Kavčič je nato opozoril, da ima sedanji slovenski delavski razred na primer čisto drugačne materialne obveznosti do svojih očetov in dedov, kakor je to v kakih drugi naši republikah. Stopnja industrializacije je zapustila pri nas čisto drugačno število in kakovost starega proletariata kakor kje drugje. Enako je, če gledamo na delež, ki ga ima za ohranitev slovenskega naroda slovenska kultura. Tudi določena stopnja civilizacije in industrializacije vzpostavlja posebne odnose in obveznosti. Zato enotne stopnje ob delitvi narodnega dohodka ne morejo pravično reševati specifičnih potreb posameznih republik.

Tovariš Kavčič je s tem dejal, da je stališče gospodarskega zbora republiške skupščine SRS načelno jasno in določeno, hkrati pa je duhovito in argumentirano zavrnil tiste težnje, ki hočejo deliti jugoslovansko družbo delovnih ljudi na »gospodarsko in negospodarsko« oz. na »potrošniško« in »proizvodno« družbo. Opozoril je, da se izvršni svet Slovenije zavzema za odločno ukinitve vseh virov, ki nam povzročajo izgube in nepotrebne izdatke. V Sloveniji bomo ponovno proučili, kaj nam je potrebno in kaj ne, ne glede na to, ali so nekateri taki organizmi in ustanove v gospodarstvu ali zunaj njega.

»V duhu reforme moramo pogledati, kaj imamo in kaj nam je res potrebno, kaj nam prinaša večje, kaj pa manjše rezultate, kje dosegamo večjo in kje manjšo kvaliteto, kaj ima dejansko prednost in kaj je mogoče potisniti v drugo ali tretjo vrsto.« je povedal tov. Stane Kavčič in dodal, da je prav tako važno razpustiti vsa tista podjetja, ki delajo z izgubo ali pa jih organizirati tako, da bodo poslovala z uspehom. Rešitev in glavni vir novih moči pa nista v varčevanju, marveč v dejstvu, da moramo čim bolj povečati proizvodnjo! Tu so skrite naše največje materialne možnosti za vsestranski razvoj in napredok družbe.

Največ izvažamo še vedno v Italijo

Do konca novembra 1967 smo izvozili v Italijo kar 23 odst. vsega našega tujini namenjenega blaga (leta 1966 le 21. odst.), iz Italije pa smo uvozili 21. odst. vsega uvoženega blaga v Slovenijo (leta dni prej le 18. odst. v 11 mesecih). Izvoz v Italijo se je v tem času povečal za 20%, uvoz pa kar za 61%. Na drugem mestu v izvozu je za prvih 11 mesecev minulega leta Sovjetska zveza, na tretjem pa Zah. Nemčija. — Najbolj je v 11 mesecih lani povečalo svoj izvoz kmetijstvo (za 12 odst.), industrija za 9 odst. in gozdarstvo za 2 odst.

189 razstavljalcev na sejmu Moda 1968

Izredno zanimanje širše javnosti je vzbudil v petek odprti sejem Moda 1968 v Ljubljani. Gospodarsko razstavišče je dogradilo za potrebe sejma in obiskovalcev še eno dvorano. Iz Slovenije razstavlja letos na tem sejmu 81 razstavljalcev, 88 iz drugih republik in 20 iz Italije, Avstrije in Zahodne Nemčije.

Samoupravljanje terja nove zakone

Nedavni predlog republiškega sveta sindikatov Slovenije, da se ukine obvezna reelekcija direktorjev in da se izvršijo še nekatere spremembe v volitvah vodilnih ljudi v delovnih organizacijah, je znova spodbudil že davno začeto razpravo o tem, koliko sedanji osnovni zakon o volitvah delavskih svetov in drugih organov samoupravljanja ustreza potrebam sedanjega stanja v samoupravljanju.

Ena od splošnih pripomb je ta, da dosednji zakon zavlačuje volilni postopek, zavlačuje volilno pravico tudi v primeru, da je dogovor z delovno organizacijo podpisan za eno leto ali manj.

Med novostmi, ki si jih lahko obetamo v zakonu, je tudi ta, da bo kooperant imel volilno pravico tudi v primeru, da je dogovor z delovno organizacijo podpisan za eno leto ali manj.

Nekateri menijo, da je zastarela tudi odredba, po kateri vsaka delovna oziroma volilna enota voli v delavski svet število članov sorazmer-

no s številom zaposlenih. S tem so postavljene v neenakopraven položaj manjše delovne enote z boljše tehnično opremljenostjo in večjo strokovnostjo delavcev. Ta očitki se največkrat slišati v organizacijah, kjer glavno in osnovno dejavnost opravlja manjše število zaposlenih z višjimi kvalifikacijami, medtem ko večina, za nižjo strokovno usposobljenostjo, samo pomaga tej osnovni dejavnosti, toda s preglasovanjem lahko uveljavi svoje trenutne interese.

Zato je bilo predlagano, naj bi pri ugotavljanju števila članov delavskega sveta, ki ga volijo posamezne delovne organizacije, vpeljali razen števila zaposlenih še nekatera druga merila, kot so na primer narava in značaj posameznih enot za delovno organizacijo, njihov delež v do-

seganju proizvodnje in ustvarjanju dohodkov.

Zaradi nestalnosti kvoruma je marsikdaj onemogočen sestanek delovne organizacije. Zato je bilo predlagano, naj bi bil sestanek veljaven, če je prisotna najmanj četrtina zaposlenih, namesto ene tretjine, kot je to doslej. V delovnih organizacijah, ki imajo obrate na več krajih, bi bilo treba omogočiti, da se kandidati predlagajo tudi pisмено.

Sedanji zakon omogoča, da se za člana delavskega sveta izvoli kandidat z zelo malo glasovi, teoretično že z enim samim, zato so marsikje mnenja, da je treba ta pogoj zaostriti tako, da bi bil za člana delavskega sveta lahko izvoljen le tisti kandidat, ki je dobil npr. najmanj četrtino glasov. S. V.

Naročite si svoj lokalni list na **DOMAČI NASLOV**!

Republike naj odločajo o svojem dohodku

Omejitev prispevne stopnje je le površina problema, kajti njegovo bistvo je globlje — Zaradi enotnega količnika v 1964: v Črni gori pokojnine skoraj 100 odst. povprečnega osebnega dohodka, v Sloveniji pa le 67 odstotkov — Osnovno načelo: o dohodku naj odloča tisti, ki ga je ustvaril!

Omejitev kaže na šermerem premalo razčiščene odnose glede delitve dohodka, zgrešena pojmovanja glede vloge naroda in republike itd. Gre torej za to, da v medsebojnih odnosih med federacijo in republikami spoštujemo ustavno načelo, po katerem ima narod pravico, da sam razpola s svojim dohodkom, potem ko izpolni obveznosti do federacije, vključno tudi prispevek za pomoč nezadostno razvitim republikam in krajem. V Jugoslaviji so razločki v socialni strukturi prebivalstva in pro-

duktivnosti dela tako velike, da tudi potrošnje ni mogoče obravnavati po nekakšnih enotnih jugoslovanskih povprečjih.

Iz omejitve ne bi smeli delati nekakšne svetinje. saj je bila uvedena kot začasen ukrep. Pokojni Boris Kraljcher je v svoji obrazložitvi resolucije o ekonomski politiki v letu 1967 med drugim rekyl, da so limitirane (omejene) stopnje začasne in da bodo odpravljene ob začetku leta 1968. Zavzel se je zato, da že v prvi polovici 1967 izdelajo systemske rešitve na

področju socialnega zavarovanja. Teh rešitev se ni in zato zastavljam vprašanje: doklej bomo še čakali nanje in jih nadomeščali z omejitvami?

Nekateri problemi v republikah so nastali po krivdi zveznih predpisov, kot je bil tisti, ki si je, na primer, umislil enoten količnik, po katerem so leta 1964 prevredli pokojnine povsod enako. Takrat so poprečne pokojninske znašale v Črni gori skoraj 100 odstotkov poprečnega osebnega dohodka, v Sloveniji pa le 67 odstotkov. Tak-

šne razločke moramo zdaj popravljati in to gotovo ni tiste vrste potrošnja, ki neupravičeno pritiska na gospodarstvo. Nekateri beograjski dnevniki so namreč pisali že o potrošniškem delu družbe, ki da se upira reformi. Takšno pisanje je — milo rečeno — neodgovorno, ker umetno ustvarja dva bregova. Potrošnja zadnje čase zares neizdržno narašča in pritiska na gospodarstvo, s tem pa na reformo, samo treba je videti, kje in kako. Znano je, da osebni dohodki v Sloveniji niso naraščali tako skokovito kot v nekaterih drugih republikah. In kaj to pomeni? To, da je drugod vzporedno z osebni dohodki naraščala tudi splošna potrošnja, saj se prispevki za proračune in socialno zavarovanje plačujejo iz osebnih dohodkov. Čim

bolj se povečujejo osebni dohodki, tem več je tudi denarja za proračune in socialno zavarovanje.

Velika napaka je bila, da so v zvezni skupščini usmerili razpravo k vprašanju, kdo je za večjo obremenitev gospodarstva in kdo je proti. V resnici sploh ni šlo za to, bistvo zahteve je bilo, da je treba spoštovati načelo, naj o dohodku odloča tisti, ki ga je ustvaril. To pa pomeni, da je mogoče odločiti o pomembnih zadevah samoupravno tudi na ravni za ves narod. FRANC SETING

DEKORATIVNE LAMINATE
MELAPAN
dobite v sijajnih, satini-ranih in mat površinah.
MELAMIN, Kočevje

TRIDESET LET S TITOM IN PARTIJO

1. nadaljevanje

Hitler ni čakal na to, da bi mu nova vlada morda izjavila lojalnost, 6. aprila so brez vojne napovedi nemške štuke divjaško razrušile Beograd. Z vseh strani so planili na Jugoslavijo do zob oboroženi napadalci iz Nemčije, Grčije, Bolgarije, Madžarske. Jugoslavija se je sesula kot hiša iz kart, vojska je razpadla in kapitulirala, vlada in kralj pa sta zbežala. V paničnem begu so pozabili na marsikaj, le na državno zlato ne; da bi bilo dovolj prostora zanj, so na letališču pustili celo nekatere ministre (med njimi tudi dr. Lamberta Erlicha, ki se je kasneje v Ljubljani udingjal okupatorju ter bil od sodišča OF obsojen na smrt).

»Domovino razudijo kakor zaklanega vola...«

Predolgo bi bilo opisovanje, kako so si fašistični roparji med sabo delili in razdelili plen. Od bivše države ni ostalo nič sledu več. Vendar pa je globoko v ilegali obstajala politična sila (od vseh bivših režimov krvavo preganjana), ki je delovala na celotnem ozemlju bivše države in ki je v popolnoma brezupnem položaju kazala zasuenjenim narodom Jugoslavije perspektivo. To je bila KPJ s Titom na čelu.

Politbiro CK KPJ se je že 20. aprila na Titov poziv sestal v Zagrebu in v proglasu, ki ga je izdal, pozival narode Jugoslavije na boj »do končne zmage«, na boj, ki bo »rodil nov svet«. Na isti seji je bil ustanovljen tudi vojni komite pod Titovim vodstvom.

Pričele so se mrzlične priprave komunistov za organiziran odpor: zbirali in skrivali so orožje, organizirali so osvobodilne in pobege zaprtih in interniranih komunistov po vseh mogočih zaprtih širocm države, mobilizirali napredne plasti vseh narodov Jugoslavije za skupen oborožen nastop.

V Ljubljani je bila na pobudo in pod vodstvom KPS že 27. aprila 1941 ustanovljena Protimperialistična fronta, ki se je kmalu preimenovala v Osvobodilno fronto slovenskega naroda; v njenem okviru so se združile dejansko vse napredne sile našega od fašizma na smrt obsojenega naroda.

To obdobje dela in borb komunistov in še posebej Titovega prispevka pri formiranju in uveljavljanju take usmeritve (V. konferenca KPJ itd.) smo namerno obširneje opisali. Danes namreč v tujini prav tisti ljudje, ki so 1941 hoteli prodajati za sklado leče sebe in svoje narode najbližjim okupatorskim komandam ter izročali zaprte komuniste nemškemu gestapu in italijanski ovri — govorijo in pisarijo, da so komunisti pričeli z odporom proti okupatorju šele po napadu Hitlerjeve Nemčije na Sovjetsko zvezo.

Dejstva govore seveda drugače.

Resnica pa je, da je napad na Sovjetsko zvezo 22. junija 1941 pomenil signal za vseplošno okrepitev borbe, za še čvrstejše organiziranje in

mobilizacijo vseh sil v borbi za svobodo in s tem tudi za podporo Sovjetski zvezi.

Zadnje priprave na »boj do končne zmage, ki bo rodila nov svet«

Ze 27. junija je politbiro CK KPJ ustanovil Glavni štab narodnoosvobodilnih partizanov in odredov Jugoslavije, katerega komandant je postal generalni sekretar partije Tito. 4. junija je politbiro CK KPJ sklenil začeti z vsesplošnim oboroženim bojem proti fašističnim napadalcem. Vojni komiteji, ki so bili že pred tem organizirani ne le pri vseh pokrajinskih CK, ampak tudi pri partijskih organizacijah na tere-

nu, so medtem opravili ogromno organizacijsko pripravljenega dela. Potencialne sile ljudskega odpora so tako imele vseskozi čvrsto organizirano, v bojih, trpljenju in ilegalni prekaljeno in borbeno politično in vojaško vodstvo.

Medtem ko je buržoazija bežala oziroma se prodajala okupatorjem, je KPJ pod Titovim vodstvom z železno vztrajnostjo, s hladnokrvnostjo in z disciplino gradila temelje bodoči ljudski vojski. Sramota poraza je ostala na tistih, ki so ga zakrivali: na buržoaziji in politikanth starih protiljudskih strank.

V času popolnega razkroja, zloma in obupa je Tito naslovil poziv ljudstvu: »Vsi v boj za svobodo!« Bratomornemu klanju ustašev in čet-

nikov ter drugim poizkusom razkranja naših narodov je Tito zoperstavljal načelo: »Bratstvo in enotnost«, stari unitaristični in nasilniški državi pa socialistično pravico vsakega naroda do samoodločbe, vključno z odcepitvijo.

Pobegla reakcija, varno živčeva v Londonu, je ta načela razglašala in razkrajala, češ da pomenijo rušenje Jugoslavije. Tragikomično je, da danes poskušajo prav isti ljudje vse, da bi Jugoslavijo kot svobodno socialistično skupnost narodov razkrajali. Sedaj jim je Jugoslavija naenkrat trn v peti.

Pod Titovim vodstvom sta zrasli nova ljudska vojska in demokratska ljudska oblast

Zgodovina narodnoosvobodilnega boja je dobro znana našim ljudem, mnogi so v njem tudi aktivno sodelovali. Kljub temu pa je težko opisati ogromen delež, ki ga je Tito vložil v najboljštevne odločitve in usmeritve tega naddoloveškega boja. Pomen in vrednost osnovnih smernic, na osnovi katerih so pričeli komunisti pod Titovim vodstvom širimo po Jugoslaviji graditi novo ljudsko vojsko in temeljne nove demokratske ljudske oblasti, morda to najboljše razodeva.

Partizanska vojska pod vodstvom komunistov je bila edina oborožena sila, ki se je borila na celotnem območju Jugoslavije; še več: razširila se je na celotno področje Istre in Slovenskega Primorja, ki je bilo od I. svetovne vojne naprej vključeno v okvir Italije, ter na Slovensko Koroško (boj slovenskih koroških partizanov je bil hkrati edini oboroženi odpor proti hitlerizmu znotraj meja rajha iz leta 1938). Jugoslovanski partizani so nesebično pomagali narodnoosvobodilnim gibanjem v sosednji Albaniji, Italiji itd. Partizanska vojska pod Titovim vodstvom je bila edina vojaška formacija na ozemlju Jugoslavije, ki so jo množično sestavljali pripad-

niki vseh narodov in narodnostnih manjšine Jugoslavije; vanje so se vključevali tudi pripadniki vseh veroizpovedi.

Glavni štab partizanske vojske na osnovi takih Titovih koncepcij ni nasedal nikakršnim ozkim, sektaškimi ali pa »razrednim omejitvam niti glede vojaške strategije in taktike niti v političnem boju. Izbral je vse tiste možnosti vojaškega in političnega boja, ki so jih nudile ozemeljske razmere, subjektivna pripravljenost, tradicionalne okoliščine itd., zavračajoč vsakršne kalupe in tuje, nenumestne nasvete. Zato ni nasedal teorijam o »razrednem boju« — takrat po vojni, ko bo kapitalizem oslabiljen, delavski razred pa bo s klasično revolucijo na barikadah zavzel oblast.

Ni naključje, da je Stalin sumničil Titovo koncepcijo boja proti fašizmu kot nacionalistično. Očitno ni razumel ali pa ni mogel razumeti, da pomeni narodnoosvobodilna vojna jugoslovanskih narodov originalno (in ne le specifično) obliko boja vseh naprednih ljudskih sil pod vodstvom najnaprednejšega dela delavskega razreda proti najhujši obliki kapitalistične družbene ureditve: fašizmu.

Zakaj se je reakcija bala »novega sveta« po vojni?

Prav tako verjetno ni naključje, da se je tudi vsa domača (in pobegla) reakcija takrat postavila na stališče, da je treba počakati konca vojne, ne vznemirjati okupatorjev itd. Očitno je stutil, da bo brezobziren boj za svobodo razgibal vse ljudske energije in pripeljal na površje družbe nove sile. Ni se zmotila: naš narodnoosvob-

dilni boj je prevzel razmerje političnih sil v Jugoslaviji tako, da se je iz tega boja »rodil nov svet« (kot je to daljnovidno ocenil CK KPJ že 15. aprila 1941 v svojem razglasu). Pravilna je bila temeljna usmeritev tega boja za svobodo, ki je združevala v svojih vrstah vse napredne sile narodov Jugoslavije. Med bojem so ljudske množice gradile od spodaj navzgor novo oblast. V ognju boja so se rušile ne le okupatorske in kvizilinske ustanove, ampak tudi ustanove stare razredne družbe sploh. V bojih in trpljenju prekaljene množice ljudstva niso bile več pripravljene sprejeti staro družbeno ureditev, ki jih je izkoriščala in poniževala.

Revolucija je bila edino upanje na smrt obsojenih jugoslovanskih narodov

Junaška je bila epopeja Titove vojske. Številne ofenzive, desanti, teroriziranje civilnega prebivalstva, množično izseljevanje in še mnoge druge oblike fašističnega divjanja — vse to ni moglo streči te edinstvene ljudske vojske. Ne glede na to, da so organizirali izdalca in kvizilinske vrste domačih pokvarjenec za boj proti ljudski vojski, so bili okupatorji prisiljeni pošiljati v Jugoslavijo vedno večje število enot svoje vojske. Partizanska vojska se je borila 1944 z enako velikimi okupatorskimi silami kot ena izmed zavezniških front. Kljub besnosti zaradi uspehov partizanske vojske v Jugoslaviji je reichsfürer SS Himmler dal svojim generalom za zgrad Titove sposobnosti: kako je mogoče tako rekoč iz nič organizirati in dati v boj vojaške enote, ki kljub pomanjkanju orožja, municije, oskrbe itd. in kljub velikim izgubam in trajnemu gibanju — dosegajo uspeh z uspehom. Seveda pa ne moremo mimo osnovne pomanjkljivosti te »pohvale« — ki jo je izrekel ta organizator tovarne smrti Sodil je, da je skrivnost vseh uspehov Titovega partizanstva zgolj v organizacijskem talentu maršala Tita in tradicionalnem uporništvu jugoslovanskih narodov. Pozabili je: KPJ s Titom na čelu je odražala najgloblje želje in tako rekoč edino upanje na smrt obsojenih jugoslovanskih narodov. V tem gibanju in pod tem vodstvom se je utelesilo neuklonljivo hotenje naših narodov živeti v svobodi, v napredno in humano urejeni družbi brez podrejanja in izkoriščanja človeka po človeku. V tem je prav gotovo največja vrednost borbe KPJ s Titovega deleža v njej; znalo je ta samorastni tok organizirati in usmeriti tako, da je postal sila, ki je ne le pregnala z domačega ozemlja vse sovražne sile, ampak je vedla tudi družbeni preloži ter uveljavila socialistične družbene odnose.

Goloroko ljudstvo Jugoslavije je sledilo klicu svoje Komunistične partije, ki ga v času največje preizkušnje edina ni zapustila. Okupator se je krvavo maščeval: 17. avgusta 1941 so se Terazije v Beogradu napolnile z vešali — borci za svobodo so umirali kot talci zverinskih fašistov.

Aprila 1941 so okupatorji s svojimi motoriziranimi hordami navalili na našo domovino. Hitler s svojimi nadutimi generali in gaulajterji je prišel tudi v okupirani Maribor (na sliki) in bahavo zahteval od svojih krvnikov: naredite mi to deželo spet nemško! Lahka zmaga Nemcev, Italijanov in drugih nasilnikov nad izdano Jugoslavijo pa je trajala le nekaj let; plačali so jo s polnim porazom in z zmago revolucije naših narodov. Neuklonljivo hotenje naših ljudi po novem, svobodnem življenju brez vsakega podrejanja in izkoriščanja je pod vodstvom partije in tovariša Tita doseglo svoj najvišji namen.

ŽRTVE PROMETA

TEZKA NESREČA V KAPLI

Voznik tovornega avtomobila VINCENC MOHORNC je vozil po cesti I. reda iz Ljubljane proti Celju, pred njim pa vprega, ki jo je vodil FRANC MOSNIK. Ko je v Kapli pri Vranskem Mohorci dohitel vprego, je, po njegovi izjavi, zaviral, na zasneženi cesti pa je avtomobil zaneslo levo v trenutku, ko je iz nasprotne smeri pripeljal osební avtomobil z voznikom GABRIJELOM KOVAČIČEM, roj. 1928 l. iz Svečine. Trčenje med voziloma je bilo tako silovito, da je voznik Kovačič podlegel poškodbam na kraju nesreče. Poškodovani sta bili tudi sopotnici JOZEFA GRADIŠNIK in MARIJA FABIJAN, obe so odpeljali v celjsko bolnišnico, kjer so ugotovili pretres možganov in nekatere druge poškodbe. Izredno srečo je imela tretja sopotnica, devetletna MARIJANA GRADIŠNIK, ki je ostala nepoškodovana.

ZANESLO PRED TOVORNJAK

Iz Letuša je proti Mozirju vozil tovorni avtomobil s prikolico, ki ga je upravljal MAKŠ STIGLIC ter v Ljubli dohitel kolesarja IVANA PARASUHA. Voznik je opazil, da vozi kolesar sem in tja po cesti ter ga skušal prehiteti po desni strani, ker je bil kolesar v trenutku dohitevanja na levi strani ceste. Ko pa je avtomobil pripeljal neposredno do Parasuha, je kolesarja zaneslo pred tovornjak, da je zadel v prednjo stran vozila. Kolesar je padel in se poškodoval.

NEZAVAROVAN ŽELEZNIŠKI PREHOD

Proti Polzeli je vozil s tovornim avtomobilom EMIL CELHAR ter v Ločici zapeljal na nezavarovan železniški prehod v trenutku, ko je iz Polzele pripeljal tovorni vlak z lokomotivo, ki jo je vodil strojevodja MARJAN OČKO. Lokomotiva je zadela tovornjak na prednjem delu in ga zbila nazaj na cesto. Na tovornjaku je škoda za 5.000 N dinarjev, škoda na lokomotivi pa še niso ugotovili.

Najprej notranja disciplina, potem pa...

PO OBCNEM ZBORU NOGOMETNIH SODNIKOV

Občni zbor nogometnih sodnikov celjske podzveze lahko uvrstimo med pomembne delovne obračune, pa čeprav zlasti del razprave ni kazal na to, da bi nekateri člani te organizacije hoteli razčistiti pomembna vprašanja in se pogovoriti o nalogah, ki so bistvene za boljše delo sodnikov in podobno. Bolj kot to so načenjali več ali manj osebne zadeve in se spotikali ob vprašanjih, zakaj je ta in ta sodnik sodil toliko tekem in zakaj drugi (pri tem so vedno govorili v prvi osebi ednine) manj in slično. Toda, namesto da bi takšna razprava bremenila pristojno komisijo za razporejanje sodnikov za posamezne tekme in opozarjala na preveč subjektivna merila, je kot bumerang zadevala nazaj in odkrila drugo plat, o kateri so v takšni ali drugačni obliki govorili skoraj vsi poročevalci, zlasti pa predsednik podzveze nogometnih sodnikov, Janko Vagner, ki je

med drugim dejal: disciplina v organizaciji ni zadovoljiva, kar je graje vredno. Odnos nekaterih naših članov do tovarišev in organizacije je skrajno malomaren...

Cudno, na zboru nogometnih sodnikov se je kot črna nit vleklo dejstvo, da disciplina pri nekaterih sodnikih ni takšna kot bi morala biti, torej pri ljudeh, ki so kot športni delavci poklicani za to, da urejajo in vodijo nogometne tekme, da skrbijo za spoštovanje pravil itd. In še enkrat — čudno, hkrati pa vredno vse pohvale je to, da pa so svojo nalogo na nogometnih igriščih opravili z odličnim uspehom, saj se niti eno moštvo ni pritožilo, da bi bilo zaradi kršenja pravil igre materialno oškodovano.

Tu sta dve skrajnosti, ki pa nista daleč narazen in ki ju bo moči združiti in kreniti na novo pot, na kateri ne bo težko opravičljivih odpovedi za sojenje tekem v zadnjem hipu in drugih atributov preveč osebnega značaja. Ker pa so se te reči dogajale, ni težko razumeti, zakaj so zlasti predstavniki nogometne podzveze zavračali delegiranje takšnih sodnikov, ki pri izpolnjevanju odgovorne naloge niso bili preveč resni. In tu je ključ, zakaj so sodili nekateri veliko tekem, drugi pa občutno premalo. Meni-

mo, da bi lahko po številu tekem, ki so jih vodili kot glavni ali stranski sodniki doleteli tudi vrstni red najboljših sodnikov v disciplinskem pogledu. S tem pa seveda ne negiramo možnosti, da se da tudi pri določevanju sodnikov za posamezne tekme uveljaviti boljši način dela, ki bo spodbujal mlade in perspektivne kadre.

Navzlic temu, da so se nekateri skregali z notranjo, lahko bi rekli organizacijsko disciplino, so svoje delo na 358 prvenstvenih in 86 prijateljskih tekmah v minulem obdobju odlično končali. Nič kaj preveč pa ne moremo biti s številčnim stanjem te organizacije in prehajanjem sodnikov v višji rang, to je iz podzveznega v republiški in zvezni. To je problem, ki bo menda težišče dela v naslednjem obdobju, kar hkrati pomeni, da lahko pričakujemo nekaj seminarjev za kandidate-začetnike in tudi izpopolnjevalne. Prvi tečaj za začetnike bo že v februarju.

Kot že dolga leta doslej bo tudi v novem obdobju na čelu organizacije nogometnih sodnikov širšega celjskega območja Janko Vagner. Medtem ko bo podpredsedniške posle opravljal Ivo Blekač iz Šoštanja, so za tajnika izbrali Mirka Ekselenskega.

M. BOŽIČ

ROMANI
BEČE
ZVEZKI

STEKEL PREKO CESTE

Voznik osebnega avtomobila MARJAN dr. STEGNER je vozil po Gregorčičevi ulici v Celju. Izpred stavbe UJV pa je nenadoma stekel čez cesto, ne da bi se prepričal, če je ta prosta, pešec JAKOB VIZJAK. Pri trčenju si je pešec zlomil obe stegnenici.

ZANASANJE

Iz Vranskega je proti Brodem vozil z osebnim avtomobilom ALOJZ GORICAN, katerega vozilo je zaradi polezene ceste začelo zanašati v levo stran. Iz nasprotne smeri je pripeljal voznik tovornega avtomobila DANI-

EL RIBEZEL. Ko je opazil, da osebno vozilo zanaša, je ustavil. Kljub temu je osebni avtomobil trčil v tovornjak, ker ni mogel zaustaviti na poledeneli cesti. Telesnih poškodb ni bilo, gmotno škodo pa so ocenili na približno 6.400 N dinarjev.

NEPREGLEDEN OVINEK

Iz Rogaske Slatine je proti Cerovcu vozil z osebnim avtomobilom MLADEN PETREKOVIČ in se na nepreglednem ovinku za novo terapijo srečeval z drugim avtomobilom, ki ga je upravljal ANDREJ NAPAST. Zaradi ledene in gladke ceste voznika nista mogla zaustaviti niti obvladati vozil. Pri čel-

nem trčenju je dobila lažje poškodbe INGRID NAPAST. Na vozilih je škoda za 2.000 N dinarjev.

V POTOK

Voznik tovornega avtomobila HELMUT KOČEVAR je vozil po cesti II. reda iz Velenja proti Arji vasi. Pred mostom v Arji vasi je pričel zavirati, ker je iz nasprotne smeri pripeljal FRANC KRAŠOVEC z osebnim avtomobilom. Tovornjak je zaneslo v levo, da je s prednjim odbijačem zadel v osebni avtomobil, ga zbil na desno, sam pa zavozil na most, podrli desni del ograje in se zvrnil na desni bok v potok. Na obeh vozilih je škoda za 10.000 N dinarjev.

Nad letošnjo zimo se pač ne moremo pritoževati, saj imamo snega in mraza več kot dovolj. Smučanja, sankanja in drsanja — ničesar se ne zmanjka. Na svoj račun so prišli tudi »zimski oblikovalci«, ki so po mestu postavljali svoje snežne stvaritve. Snežak, ki mu po velikosti ob novoletnih dneh v Celju ni bilo para, je stal ob vhodu v Avtoservis UJV pri celjski tržnici. Prav škoda je, da so ga neznanci že ob jutranjih urah novega leta neusmiljeno podrli... Foto: Berni

Grafičarji na smučeh

V počastitev stoletnice grafične organizacije na Slovenskem bo 20. in 21. januarja pri Celjski koči smučarsko tekmovanje grafičnih delavcev Slovenije.

V soboto dopoldne bo veleslalom za moške in ženske, v nedeljo dopoldne pa teki. Razglasitev rezultatov bo v nedeljo, 21. januarja ob 14 uri v Celjski koči.

Postojanka pri Celjski koči je odstopila prireditelju vse nočitvene kapacitete za petek, 19. in soboto, 20. januarja. Prav je, da to rezervacijo upoštevajo drugi smučarji oziroma obiskovalci tega športnega in rekreacijskega središča nad Celjem.

V Andražu smučarska skakalnica

Prejšnjo nedeljo so odprli v Andražu pri Polzeli novo 45-metrsko smučarsko skakalnico, ki so jo zgradili domačini sami. Načrte zanjo je pripravil inž. Alojz Jevšenak iz Velenja.

Prve tekme na njej so lepo uspeli, saj so se organizatorji prijaviili številni tekmovalci iz bližnjih in daljših krajev, med njimi tudi iz Celja in Črne. Med udeleženci je največji uspeh dosegel nekdanji državni reprezentant, Andrej Nahtigal iz Celja, ki je s skokom 42 metrov postavil prvi rekord skakalnice.

Po I. L. Idriessu: Brodolomca na Koralnem morju Riše Miha Alič

49. Drugo jutro je pred kolibo postaval deček — prijatelj ali sovražnik? Jakec je v njem prepoznal Boga, sina poglavarja Lasa, Marbooa. Bil je nekako Jakčevih let in iste velikosti. Nekaj časa sta se molče motrila. Potem se je Bogo nasmehnil in položil roko na Jakčevó ramo.

»Pojdi z menoj,« je rekel Bogo, »pomaga la bova ljudem pri nakladanju sadja. Marboo, moj oče in poglavar, je ukazal, da naj-

diva prijatelja.« Podrgnila sta si lice ob lice in družno odšla v palmov gaj, kjer so ležali celi kupi banan.

Ves dan so ženske, moški in otroci nosili plodove v spodnjo vas Laid. Tudi sosednji vaščani so tovorili korenike, sladkorni trs, želve, dugongino meso in ribe v Laid. Pod palmami so ženske segrevale kamenje in pelagale meso na bananovo listje pa haj-

di z njim v peč. Tako pečeno meso je bilo sočno in mehko, v ustih se je kar samo topilo.

Pomagali so tudi otroci in vsem na čelu mali Evas, ki je veselo skakljal s svojim šopom banan kot srnjaček po stezah, ženske pa so se obračale za njim in se nasmihale, zakaj njegov žuboreči smeh jim je šel do srca. Jakec je bil zadovoljen: Oby svojega dečka ni spustil iz oči.

Vojna epopeja o bratstvu in enotnosti

Novi film Veljka Bulajića: BITKA NA NERETVI, čigar snemanje se je začelo 15. oktobra lani, je v ospredju pozornosti vseh jugoslovanskih filmskih delavcev in naše javnosti — Pogovarjali smo se s tem znanim režiserjem o pripravah na snemanje, o zamisli filma in o njegovem financiranju

Bitka na Neretvi, pravi V. Bulajić, je bilo najbolj dramatično dejanje in največja manifestacija bratstva in enotnosti vseh naših narodov. To je bila naša vsesplošna bitka med NOV. Neretva mora živeti, opominjati mora ljudi na prijateljstvo in solidarnost, na kar včasih pozabljamo. Želim narediti tak film. In mislim, da bo to moj najboljši film.

Kako je scenarij rešil zgodovinsko in umetniško stran filma? smo ga vprašali.

— To je film o ljudeh in njihovih usodah v bitki na Neretvi. Glavni junaki so borci, komisarji in komandanti. Ni avtentičnih junakov, čeprav scenarij poudarja zgodovinsko avtentičnost. Zgodovinske osebe in zgodovinski dogodki samo navdihujejo nove, filmske. Film na umetniški način izraža zgodovinsko pričevanje in nikakor ni pedantno hlapčevanje zgodovini.

Kako se je pripravil scenarij?

— Scenarij se je pripravil dve leti, je rekel Bulajić. Avtorji scenarija so prebrali zgodovinsko gradivo, ki je objavljeno pri nas in v tujini. Anketirali smo borce, udeležence velike bitke, se pogovarjali z njimi. Vse gradivo, ki smo ga zbrali o Neretvi, je znašalo 7600 tipkanih strani. Na osnovi tako zajetega gradiva je potem napisan scenarij za ta vojni film.

Bil sem tudi pri predsedniku Titu, je poudaril Bulajić. Dal mi je dragocene nasvete in vztrajal, da se on ne pojavi v filmu.

»Neretva — to je etika, duh borcev, bratstvo in enotnost, ne pa jaz,« mi je rekel predsednik Tito. Scenarij poudarja prav to, zato so glavni junaki filma borci in njihovi komandanti.

Veliko se govori o ceni in financiranju filma. Kaj nam lahko poveste?

— To so vprašanja, ki se rešujejo tudi na ravni političnih forumov. Jaz v tem pravzaprav ne vidim problema, saj je vsak film, ki sem ga naredil, doslej že povrnil vse stroške. Problem ni denar in kredit, treba je le narediti dober film, pa so kriti stroški. Film Kozara je bil kreditiran z 250 milijoni starih dinarjev. S prodajo v 90 dežel je ta denar že davno povrnjen. To si ometamo tudi od tega filma. »Bitka na Neretvi« bo stala milijardo in pol starih dinarjev, v njegovi realizaciji pa bodo sodelovali producenti Avala film, Jadran, Bosna, Vardar in novi filmski »Titogradski studio«. Neretva je jugoslovanska naloga in producenti jo morajo skupaj rešiti. To ni majhen denar, toda nekaj vam povem: toliko honorarja dobil za igranje v enem filmu Sofia Loren!

Povejte še nekaj o igralcih in njihovih vlogah!

— V filmu je 83 poudarjenih vlog. Vključili bomo tudi tuje igralce. Zanje smo določili 15 velikih vlog, da bi si tako zagotovili prodajo filma tudi na tujih tržiščih. Izbor tujih igralcev je odvisen od tistih, ki hočejo kupiti ta film. Zagotovili smo si torej igralce, ki bodo, skupaj z našimi,

☆ V materialni realizaciji tega filma sodeluje vseh šest naših filmskih producentov, vsi izvršni sveti republik in nad 15 gospodarskih organizacij.

☆ »Bitko na Neretvi« snemajo v barvah in panavision tehniki, ki jo pri nas uporabljajo prvič. Film bo trajal 3 in pol ure.

☆ V tem filmu sodeluje nad 80 znanih jugoslovanskih filmskih in gledaliških igralcev, od tujih pa Orson Welles, Sergej Bondarčuk, Oleg Vidov, Hardo Kriger, Franco Nero, Kurd Jürgensen, Daniel Olbrycki, kakor tudi filmske »zvezde« Vanessa Redgrave, Silva Koscina in Eva Višnjevska.

☆ Razen naših vojnih svetovalcev, generalov Vukovića, Ljubibratića in Pervana, sta v ekipi tudi svetovalca za nemško vojsko — polkovnik Helmut Welz ter za italijansko vojsko Pietro Minetti in Angelo Rossi.

»Glavni junaki filma so borci in njihovi komandanti« poudarja režiser Veljko Bulajić. »Neretva — to je etika, duh borcev, bratstvo in enotnost, ne pa jaz,« je dejal režiserju Bulajiću tovariš Tito, ki je vztrajal, da se v filmu ne bo pojavil.

prispevali za komercialni in umetniški uspeh filma. Od naših bomo porabili igralce iz vseh republik. Bo torej dovolj dela za vse, je na koncu pogovora rekel Veljko Bulajić.

Kako daleč ste z delom?

»Neretva ni ne Sutjeska, ne Kadinjača. Neretva je Makljen, Prozor, Konjic, Most in Titova odločitev. Zaradi tega je moje delo težje. V zgodovinski okvir moram vnesti tudi umetnost, svojo vizijo Neretve, da bi lahko dal kompletno delo. Z gradivom, ki je doslej posneto, in delom veljanske ekipe sem zadovoljen. Toda prva dva meseca so samo začetek in treba je vzdržati do kraja v polni koncentraciji, vzdržati psihično in fizično, kajti na terenu bomo delali še pet mesecev. Najtežje scene za igralce, snemalce in režiserje šele pridejo.«

Naša armada daje filmu neprecenljiv prispevek

Povsem je očitno, da brez pomoči JLA ta film ne bi bil uresničljiv. Nad tri tisoč vojakov se je tri mesece pripravljalo na Makljenu, planini, kjer so nekoč divjali najhujši spopadi med enotami NOV in veliko močnejšim sovražnikom.

Sleherni starešina in sleherni vojak se potrudi do skrajne možnosti. Vsi živijo za film in govorijo o njem. Vojakom ni težko vstajati ob štirih jutraj. Delovni dan se jim konča pozno popoldne. Vojaki kombiniranega polka so pokazali že na generalni preizkušnji kot kasneje med snemanjem, da so dobro pripravljani.

Opravili so že vse vaje, ki so bile posnete decembra, in ki bodo posnete še v januarju in februarju. Prav tako so že imeli vaje »italijanske vojske« — napad italijanskih čet na Prozor.

Pri cerkvi v Ščitu so preizkusili delovanje artilerije za obrambo Makljena, kjer so bili med IV. ofenzivo najhujši spopadi. Na Makljenu je preizkušena velika bitka ustaških in partizanskih enot ob sodelovanju letalstva in pirotehnike.

Ta generalna vaja enot JLA je predstavljala vključevanje vojske v snemanje filma in seznanjanje z dispozicijami filmske ekipe.

Vendar ne gre čisto gladko, kot pravijo vojaški svetovalci, kajti nekateri vojski se upirajo, da bi sodelovali v »okupatorskih enotah«. Vsi bi hoteli biti borci NOV in kar neradi oblačijo uniforme Ita-

lijanov, Nemcev, ustašev in četnikov. Pa tudi drugače snemanje takih prizorov ni lahka reč, saj morajo vojaki in njihovi poveljniki uporabljati pet strategij in pet taktik vojskovanja in prilagoditi morajo svoje razpoloženje mentaliteti vojske, katero igrajo.

Ekranizacija bitke na Neretvi bo pokazala svetu, kako ti partizane tudi v najtežjih trenutkih. To je vloga, kakršno sem si želel in ki mi res ustreza.»

Dragomir Felba (Ličan): »Vesel sem, da sodelujem z Veljkom Bulajićem, saj sem igral že v dveh njegovih filmih. Igram Ličana. Vloga ni velika, toda po svoje lahko obogati film, če je bom dobro zaigral. Posebno me navdušujejo enote JLA.«

Zaim Muzaferija (Človek, ki vzklika parole): »Že po tem, kar je doslej posneto, lahko rečem, da »Neretva« presega vse, kar sem doslej videl na filmu. V vlogi ranjenca, ki vzklika parole, poskušam, da v ta velikanski

V Trnovači, blizu Gorjega Vakufa, so nedavno posneli zadnje, za lansko leto določene kadre snemanja filma BITKA NA NERETVI. V teh prizorih nastopajo Milena Dravić, Pavle Vujisić, Stole Arandjelović, Kole Angelovski, Izet Hajdarhodić, Hajro Hadžikarić, Ranko Gučevac in mnogi drugi. Milena Dravić igra v BITKI NA NERETVI bolničarko Nado. Fotografija jo prikazuje med snemanjem ene izmed scen v Bugojnu, ko so evakuirali centralno partizansko bolnišnico.

Igralci o filmu in svojih vlogah

ti partizane tudi v najtežjih trenutkih. To je vloga, kakršno sem si želel in ki mi res ustreza.»

Dragomir Felba (Ličan): »Vesel sem, da sodelujem z Veljkom Bulajićem, saj sem igral že v dveh njegovih filmih. Igram Ličana. Vloga ni velika, toda po svoje lahko obogati film, če je bom dobro zaigral. Posebno me navdušujejo enote JLA.«

Zaim Muzaferija (Človek, ki vzklika parole): »Že po tem, kar je doslej posneto, lahko rečem, da »Neretva« presega vse, kar sem doslej videl na filmu. V vlogi ranjenca, ki vzklika parole, poskušam, da v ta velikanski

mozaik vgradim tudi svoje kamenčke.«

Hajro Hadžikarić (Vladimir Nazor): »O Nazorju lahko veliko govorimo. To je velik pesnik in velik humanist. Moja naloga je nenavadno težka. Igram člo-

Pesnika Vladimira Nazorja predstavlja v filmu banjaluški igralec Hajro Hadžikarić. Resnično je zelo podoben pokojnemu partizanskemu borcu in poetu.

veka, ki ga mnogi udeleženci prave bitke na Neretvi dobro poznajo in se ga spominjajo. Poskusil bom vse, kar morem.«

Miha Baloh (četniški vođa):

»Derak, četniški vođa, ki ga igram, je pravi ustaš, prototip kvizlinga. Zvesti hlapci sovražnika, ki se bori proti partizanom in njihovim idejam. Sovražni jih iz vse duše. Ideje o bratstvu in enotnosti pa se mu zdijo najhujša bedarija. Derak spada med tiste, ki skupaj z nekaterimi Nemci in četniki potegne bo dalo tudi na ranjence. To je lik, ki je prisoten v vsem filmu. Pokaže se zmeraj v usodnih bitkah, ko je partizanom najtežje, ko gre za zmaganje ali umrtje.«

V mrazu, snegu in ledu je ekipa filmala tudi na Kupresu, kjer so posneli nekateri najtežje prizore filma. — Direktor fotografije je Tomislav Pinter, eden naših najboljših mojstrov filmske kamere.

